

День Героїв Небесної Сотні

20 лютого

ВІКІПЕДІЯ
Вільна енциклопедія

День Героїв Небесної Сотні — пам'ятний день, що відзначається в Україні **20 лютого** на вшанування подвигу учасників Революції гідності та увічнення пам'яті Героїв Небесної Сотні.

Пам'ятний день встановлено указом Президента України Петра Порошенка 11 лютого 2015 року з метою увічнення великої людської, громадянської і національної відваги та самовідданості, сили духу і стійкості громадян, завдяки яким змінено хід історії нашої держави, гідного вшанування подвигу Героїв Небесної Сотні, які віддали своє життя під час Революції гідності (листопад 2013 року — лютий 2014 року), захищаючи ідеали демократії, відстоюючи права і свободи людини, європейське майбутнє України.

УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ №69/2015

Про вшанування подвигу учасників Революції гідності та увічнення пам'яті Героїв Небесної Сотні

ДЕНЬ ГЕРОЇВ НЕБЕСНОЇ СОТНІ

ЗМІНЮВАТИ

**Будьте сильними на
землі, небо для нас
тримає Небесна
Сотня.**

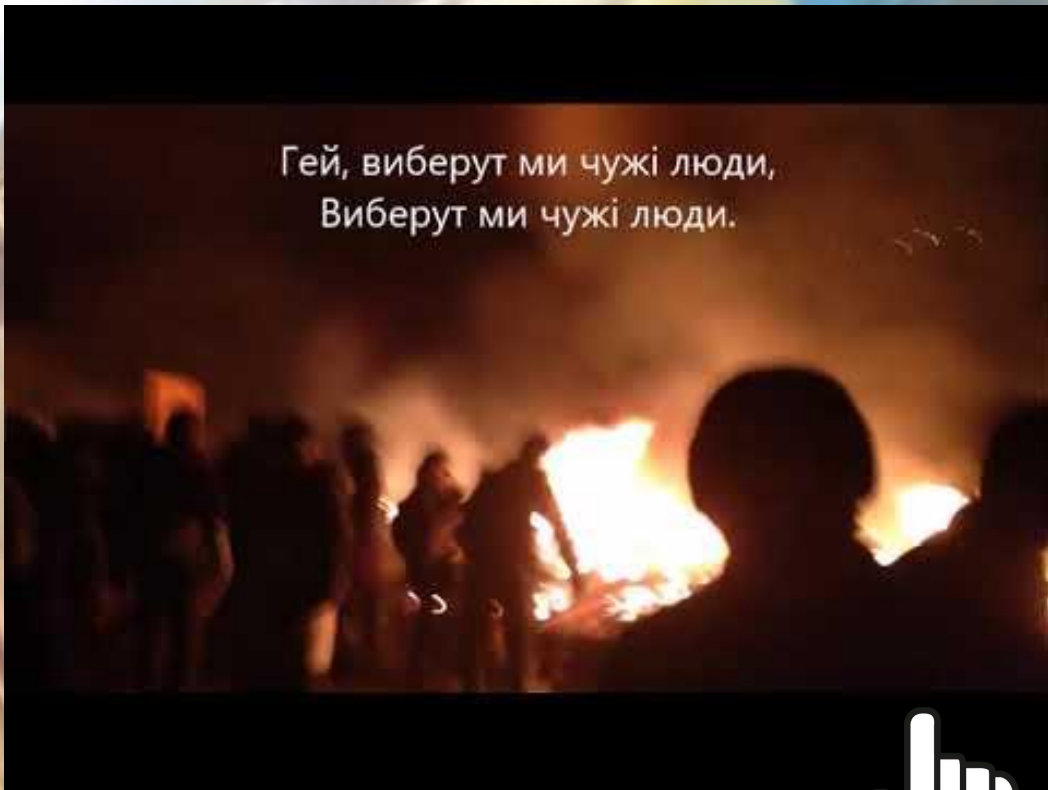
Ліна Костенко,
українська поетеса-шістдесятниця,
письменниця, дисидент.

“Небесна Сотня” —

прийнята в Україні збірна назва загиблих протестувальників, які мали безпосередній стосунок до ідеї та акції Євромайдану (Революції гідності) у грудні 2013 — лютому 2014 року.

21 лютого 2014 року офіційна влада України юридично визнала жертвами загиблих мітингувальників Майдану. Цього дня на Майдані Незалежності в Києві відбулося прощання із загиблими повстанцями, яких у жалобних промовах назвали “Небесною сотнею”. Під час прощання з загиблими лунала жалобна пісня “*Плине кача...*” в обробці Пікардійської Терції.

Основні етапи Революції Гідності

- **21–29 листопада 2013 року** — безстрокові акції протесту, спричинені рішенням уряду про відмову від підписання Угоди про асоціацію України з ЄС та відомі як Євромайдан.
- **30 листопада 2013 року — 18 січня 2014 року** — “мирне протистояння”, розгортання протестних акцій у Києві та регіонах, репресивні дії з боку силових структур. Захоплення протестувальниками адміністративних будівель. Убивства за нез’ясованих обставин причічників Майдану.
- **19–29 січня 2014 року** — “силове протистояння”, спричинене реакцією мітингувальників на ухвалені Верховною Радою України 16 січня закони, які значно обмежували свободи громадян та збільшували права правоохоронних структур. Перші загиблі протестувальники на вулиці Михайла Грушевського. Захоплення адміністративних будівель у регіонах.
- **30 січня — 17 лютого 2014 року** — “силова рівновага з ознаками деескалації”, звільнення протестувальниками частини адміністративних будівель у Києві.
- **18–20 лютого 2014 року** — “збройна ескалація”, остання хвиля “силового протистояння” з використанням вогнепальної зброї проти мітингарів. Найбільша кількість загиблих серед протестувальників.

Карта середмістя Києва з розстановкою сил станом на 18:00 20 лютого 2014 року. Рожевим кольором позначено територію Майдану, блакитним — розташування силовиків. Чорним — вогняні барикади та намети.

Автор карти — Дмитро Вортман.

Наконечний Іван Максимович
(18.10.1931 - 07.03.2014)

Мазуренко Павло Анатолійович
(02.12.1971 - 22.12.2013)

Героями Небесної Сотні стали 107 загиблих.

Вони різні за віком, статтю, освітою, з різних куточків України та з-за кордону. Серед них були успішні підприємці й пенсіонери.

Найстаршому — **Іванові Наконечному** — виповнилося 82 роки, а наймолодшому — **Назарієві Войтовичу** — лише 17. Першим загиблим Героєм Небесної Сотні став **Павло Мазуренко**. Він мав кримську прописку, але мешкав і працював у Києві.

Євромайдан увійшов в історію України як символ і взірець жертвності, патріотизму та героїзму. Він укотре підтвердив те, що у найкритичніші та найважливіші періоди нашої історії знайдуться герої, ладні пожертвувати власним життям заради майбутнього України як незалежної демократичної держави.

Саме на **20 лютого** припадає пік розстрілів Героїв Небесної Сотні у центрі Києва. Цього дня у середмісті столиці загинуло та отримало смертельні поранення 48 осіб.

Войтович Назарій Юрійович
(02.06.1996 - 20.02.2014)

**Сьогодні вся Україна відзначає День Героїв
Небесної Сотні — людей, які повстали проти
несправедливості на захист ідеалів демократії,
громадянських прав і свобод, європейського
майбутнього нашої країни. Вони були звичайними
людьми — науковцями, програмістами, митцями,
студентами, вчителями, підприємцями...
І всі вони віддали найдорожче — життя, аби ми
могли жити у новій, вільній та демократичній
державі.**

Олексій Данилов,

український державний діяч, політик,
самоврядовець, управлінець.

Сайт-меморіал пам'яті загиблих Героїв

НЕБЕСНА СОТНЯ

Герої не вмирають...

21 листопада 2014 року, коли вперше відзначався День Гідності та Свободи, Президент України Петро Порошенко під час зустрічі з родинами загиблих активістів підписав Указ про присвоєння 99 героям Небесної Сотні звання Герой України з відзначенням ордена “Золота Зірка”.

Список Героїв України

Орден Героїв Небесної Сотні

26 червня 2014 року Президентом України було ініційовано заснування нової державної нагороди — Орден Героїв Небесної Сотні. Орден був затверджений Верховною Радою України 1 липня 2014 року. Орден встановлено для відзначення осіб за громадянську мужність, патріотизм, відстоювання конституційних засад демократії, прав і свобод людини, активну благодійну, гуманістичну, громадську діяльність в Україні, самовіддане служіння Українському народу, виявлені під час Революції гідності (листопад 2013 року — лютий 2014 року), інших подій, пов'язаних із захистом незалежності, суверенітету і територіальної цілісності України.

Впродовж місяця було розроблено статут і малюнок Ордену, і 6 серпня 2014 року Кабінет Міністрів України схвалив проєкт Указу Президента України “Про Орден Небесної Сотні”, Статут та малюнок Ордену Героїв Небесної Сотні. Указ Президента вийшов двома місяцями пізніше — 3 листопада 2014 року.

Станом на 16 лютого 2018 року орденом Героїв Небесної Сотні нагороджені **4 особи.**

- **Жизневський Михайло Михайлович** (27 листопада 2014, посмертно) — Білорусь.
- **Кіпіані Давид** (27 листопада 2014, посмертно) — Грузія.
- **Хурція Зураб** (27 листопада 2014, посмертно) — Грузія.
- **Більчук Тарас Миколайович** (16 лютого 2018, посмертно) — Україна.

Ушанування пам'яті у музиці

*“Герої не вмирають!”
Слова Ірини Чуйко,
музика Ярослава Злонкевича.*

- Український композитор **Валентин Сильвестров** присвятив Сергієві Нігояну свій диптих “...І вам слава, сині гори” та “Со святыми упокой...”, а також написав хоровий цикл “Майдан”.
- **Марія Бурмака** присвятила пам'яті загиблих героїв пісню “Він іде по воді”.
- **Гайдамаки** присвятили пам'яті загиблих майданівців пісню “Дерев'яні щити”.
- Ораторія “З нами Бог” режисера **Сергія Проскурні** на музику Олександра Щетинського, Алли Загайкевич та Івана Небесного, присвячена Героям Небесної Сотні та військовим що воюють на сході України, була поставлена на Софіївській площі до 23-ї річниці Незалежності України.
- Композитор **Ярослав Злонкевич** та поетка **Ірина Чуйко** присвятили пам'яті загиблих майданівців пісню “Герої не вмирають!”.
- Гурт **Mad Heads** присвятив Євромайдану пісню “Молода кров”.
- **Леонід Грабовський** присвятив симфонічний твір “Credo in nostra vittoria” до 5-ї річниці Євромайдану.
- Протягом березня — квітня 2014 року концерти пам'яті небесної сотні проходили в різних концертних установах.

Павло Табаков – “Небесну Сотню, Господи, прийми”

Ушанування пам'яті у літературі

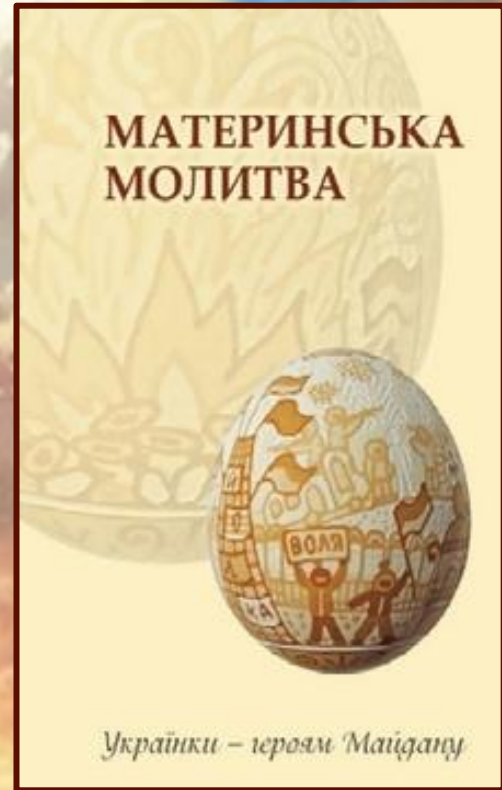
Першою книжкою, присвяченою подіям Євромайдану, є збірка жіночої поезії **“Материнська молитва. Українки — героям Майдану”**.

Презентація книги видавництвом “Наш Формат” та засновниками Мистецького порталу “Жінка-УКРАЇНКА” відбулася 9 березня 2014 року у день 200-річчя від народження Тараса Шевченка в Українському домі на Європейській площі Києва в рамках Відкритого університету Майдану.

Влітку 2015 року в Тернополі видали 3D-книгу **“Небесна сотня: історія нескорених”**. Виручені з продажу видання кошти підуть на встановлення в місті пам'ятника Героям Небесної сотні.

Збірки віршів:

- “Не умолкай, Майдан, не умолкай!” херсонського автора Віктора Залевського.
- Збірка поезій про Небесну сотню // Упорядник Леся Воронюк. — Чернівці, “Букрек”. 2014.
- “Нотатки з Майдану” духівника Тернопільської духовної семінарії о. Петра Половка.

*Обкладинка збірки поезії
“Материнська молитва.
Українки – героям Майдану”*

Сергій Мартинюк,

український музикант, письменник,
лідер рок-гурту “Фіолет”, громадський діяч.

**...і мовчки сотня непокорених героїв
відходила у чисті небеса,
і погляди знесилених мільйонів
дивились вслід братам, батькам, синам;
у темне небо по руках в відкритих трунах
до світу кращого крізь сльози матерів,
не буде прощення убивцям й нам не буде,
коли непомщеними лишаться всі ті, хто так любив,
хто не дістався правди, оступившись на півкроці,
хто згас за нас, недотягнувши до весни,
тримає курс у небеса славетна сотня,
землі своєї упокоєні сини.
Горять серця, палають вільні душі,
зійшла зоря, гряде нове життя,
герої не вмирають, кличуть нас на барикади,
і хай прийме тіла їх мерзла ще земля,
витає дух нескореної волі,
гримлять щити, молитви і пісні,
рядами рівними між нас ідуть герої,
усі, хто голову поклав в ці темні дні.**

Ушанування пам'яті у кінематографі

Документальний фільм “Небесна сотня”
із серії “Зима, що нас змінила”

“Майдан” — копродукційний українсько-нідерландський документальний фільм режисера Сергія Лозниці, який розповідає про події Євромайдану (Революції гідності).

НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕМОРІАЛЬНИЙ КОМПЛЕКС ГЕРОІВ НЕБЕСНОЇ СОТНІ – МУЗЕЙ РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ

**Національний меморіальний комплекс Героїв Небесної Сотні —
Музей Революції Гідності** — це музей про свободу.

Це багатоцільовий культурно-освітній центр, який зберігає пам'ять про боротьбу за права та свободи людини й розкриває особливості цієї боротьби.

Музей Небесної сотні в Івано-Франківську.

Музей відкрито у вересні 2015 року
по вул. Коновальця, 46.

Ідея належить художнику Роману Бончуку.

У музеї представлені мистецькі роботи, присвячені Євромайдану, а також артефакти Революції гідності.

Серед них: інсталяція з шин і каміння, саморобна зброя, щити, бочки, каски, стріляні гільзи, скульптури скорботних янголів та портрети 107 загиблих майданівців. Всього в експозиції музею 600 експонатів.

“День народження Героя” та Дзвін Гідності

Цей комеморативний проект, ініційований Національним музеєм Революції Гідності, має на меті привернути увагу широкої громадськості до подвигу кожного з Героїв Небесної Сотні. Проект започатковано 1 січня 2021 року. Для його реалізації виготовлено 70-кілограмовий Дзвін Гідності за зразками тональних комплексів дзвонів, які встановлено в церквах Києва, а один із них, той, що на подвір'ї Міністерства оборони, вшановує захисників України, які загинули внаслідок російської збройної агресії. На Дзвоні Гідності розміщено напис “Слава Україні! Небесній Сотні Слава!”.

За задумом, у Дзвін Гідності б'ють у день народження кожного з Небесної Сотні, а 20 лютого він лунає 107 разів — відповідно до кількості Героїв Небесної Сотні.

Київ, Алея Героїв Небесної Сотні

Пам'ятник Героям Небесної сотні в Миколаєві

Алея Героїв НЕБЕСНОЇ СОТНІ

20.02.14

Арутюнян Героїд Вєвєршєкович
50 років, м.Рівне

Байдєвський Сергєй Романович
24 роки, м.Новоолександрівськ

Бондарчук Сергєй Миколойович
23 роки, м.Спєрєвєстєпєлєво, Хмельницька обл.

Бєлєж Іван Іванович
41 рік, м.Городєв Львівська обл.

Вєрєнцєв Роман Михайлович
36 років, с.Мєлєш Яр., Львівська обл.

Вєйдєв Бєздєн Іванович
49 років, с.Лєтєжє Львівська обл.

Вєсєльєвє Віталєй Вєлєрєйович.
31 роки, м.Бєлє Цєрєво

Вєтєхов Назєр Юрєйович
17 років, с.Тєрєпєвє, Кєрєвєнськє обл.

Вєрєтєв Уєстєм Вєлєдємєрович
30 років, м.Зєбєрєжє, Тєрєнопільська обл.

Грєнєвич Єдурєд Миколойович
29 років, с.Дєрєвожє, Волинська обл.

Дєдєлєвєч Андрєй Іванович
41 рік, с.Сєвєльєвєкє, Львівська обл.

Дємєтрєй Ієвє Фєдєрович
30 років, с.Пєлєвєжє, Івано-Франківська обл.

Євєлєвєч Миколо Сєвєдєвєч
58 років, м.Сєвєлєвє, Львівська обл.

18.02.14

Гєрєвєшєвє Максим
25 років, с.Грєвєшєвє, Чернівецька обл.

Кєпєлєвє Олєксєндрє Анатолєйович
22 роки, с.Пєлєвєжє, Тєрєнопільська обл.

Кєшчєк Вєлєдємєр Юрєйович
58 років, смт.Дємєтєр

Кєрєвєч Андрєй
43 роки, м.Сєвєр

Кульєнєцький Вєлєдємєр Стєпєнєвєвич
43 роки, м.Вєдєрє

Сєрєжєк Ієвєр
40 років, м.Крємєнєвє

Хурєцєй Зурєб
34 роки, Гєрєвє

Нєвєновє Вєлєдємєр Грєбєрєвєч
44 роки, с.Шєвєчєнєкє, Дєнєцєвєнськє обл.

Плєхєновє Олєксєндрє Вєктєрєович
22 роки, м.Вєдєрє

Мєксємєвє Дємєтрє Олєксєйович
20 років, м.Вєдєрє

Шєпєвєлє Сергєй Ієвєрович
45 років, м.Вєдєрє

Гурєк Рєдєвє Мєвєрович
29 років, м.Вєдєрє

Пєсхєлєнєвє Кєрєвє Олєксєндрєович
30 років, с.Вєдєрєжє, Тєрєнопільська обл.

20.02.14

Кєрєнєєвє Анатолєй Пєтєрєович
3 роки, с.Гєвєрєлєвєцє, Хмельницька обл.

Кєстєвєкє Ієвєр Ієвєрович
23 роки, м.Львів

Кєтєлєрєвєвє Сєвєєвє Миколойович
34 роки, м.Львів

Кєлєбєвє Віталєй Миколойович
22 роки, м.Львів

Мєйєсєй Вєсєлєй Мєхєйлович
24 роки, м.Кєвєрєцє, Волинська обл.

Мєльнєнєчєк Вєлєдємєр Вєлєрєйович
40 років, м.Вєдєрє

Мєвєчєвє Андрєй Сєрєбєрєвєч
24 роки, м.Кєвє

Олєнєвєнєкє Вєлєрєй Адемєвєч
43 роки, м.Рєвє

Пєвєлєжєк Вєлєдємєр
46 років, м.Кєвє

Пєчєлєєвє Ієвє Миколой
25 років, м.Крємєнєвє

Пєчєлєєвє Миколо Олєксєндрєович
39 років, с.Пєлєвєжє, Тєрєнопільська обл.

Рєвєнєвєч Юрєй Грєбєрєвєч
34 роки, м.Тєрєпєвє, Кєрєвєнськє обл.

Сєвєлєвєч Андрєй Сєвєлєвєч
23 роки, м.Фєстєвє

Пам'ятник героям Небесної Сотні у Хмельницькому

Пам'ятник героям Небесної Сотні у Запоріжжі

Пам'ятник волинським Героям Небесної Сотні у Луцьку

31 березня 2014 року Національний банк випустив пам'ятну медаль “Небесна сотня на варті”, авторами якої стали художник-скульптор — Анатолій Дем'яненко та скульптор — Володимир Атаманчук.

18 лютого 2015 року Національний банк ввів у обіг три пам'ятні монети номіналом 5 гривень кожна — “Євромайдан”, “Революція гідності” та “Небесна сотня”. Монети належать до серії “Героям Майдану”, яка увічніє пам'ять полеглих і події, що відбулися в Україні протягом листопада 2013 року — лютого 2014 року та увійшли в історію як Революція гідності.

Марка Укрпошти
“Пам’яті героїв Небесної сотні”.
Введена в обіг 20 лютого 2015 року.
Художник Кость Лавро.

Національний поштовий оператор
19 лютого 2021 року ввів в обіг художню
поштову марку **“Орден Героїв Небесної Сотні”**
на вшанування подвигу учасників Революції
Гідності та пам’яті Героїв Небесної Сотні. Автор
марки — український художник Володимир Таран.

Відзнаки Героїв Небесної Сотні

ВІДЗНАКА ІМЕНІ ГЕРОЯ НЕБЕСНОЇ СОТНІ ОЛЕКСАНДРА КАПІНОСА

КОНКУРС ОСВІТНЬО-КУЛЬТУРНИХ ПРОЕКТІВ, МЕТА ЯКИХ Є ДОСЛІДЖЕННЯ,
ВИВЧЕННЯ І ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ - ЖИВИХ ТРАДИЦІЙ

ЖИВІ ТРАДИЦІЇ, ЗВІЧАЇ, ОБРЯДИ, НАРОДНІ ТАНЦІ, ТРАДИЦІЙНИЙ НАРОДНИЙ СПІВ, ГРА НА ТРАДИЦІЙНИХ НАРОДНИХ ІНСТРУМЕНТАХ, ФОЛЬКЛОР, НАРОДНІ РЕМЕСЛА

Заснована в межах проекту "Відзнаки Героїв Небесної Сотні"

Головна мета конкурсу — активізувати наукові дослідження різних аспектів Революції Гідності; сприяти критичному переосмисленню новітньої історії України; популяризувати уроки, досвід та цінності Майдану; стимулювати й підтримувати талановиту молодь, залучати її до вивчення та дослідження Революції Гідності.

Інші відзнаки Героїв

Відзнака покликана підтримувати громадських активістів із сіл та невеличких містечок України, які тримають "культурний фронт", пробуджують національну свідомість, є рушієм систематичних змін у своїй громаді, реалізуючи освітні, культурні, соціальні, екологічні ініціативи.

ВІДЗНАКА
ІМЕНІ СЕРГІЯ КЕМСЬКОГО

ІV ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КОНКУРС
НАУКОВИХ СТУДЕНТСЬКИХ РОБІТ

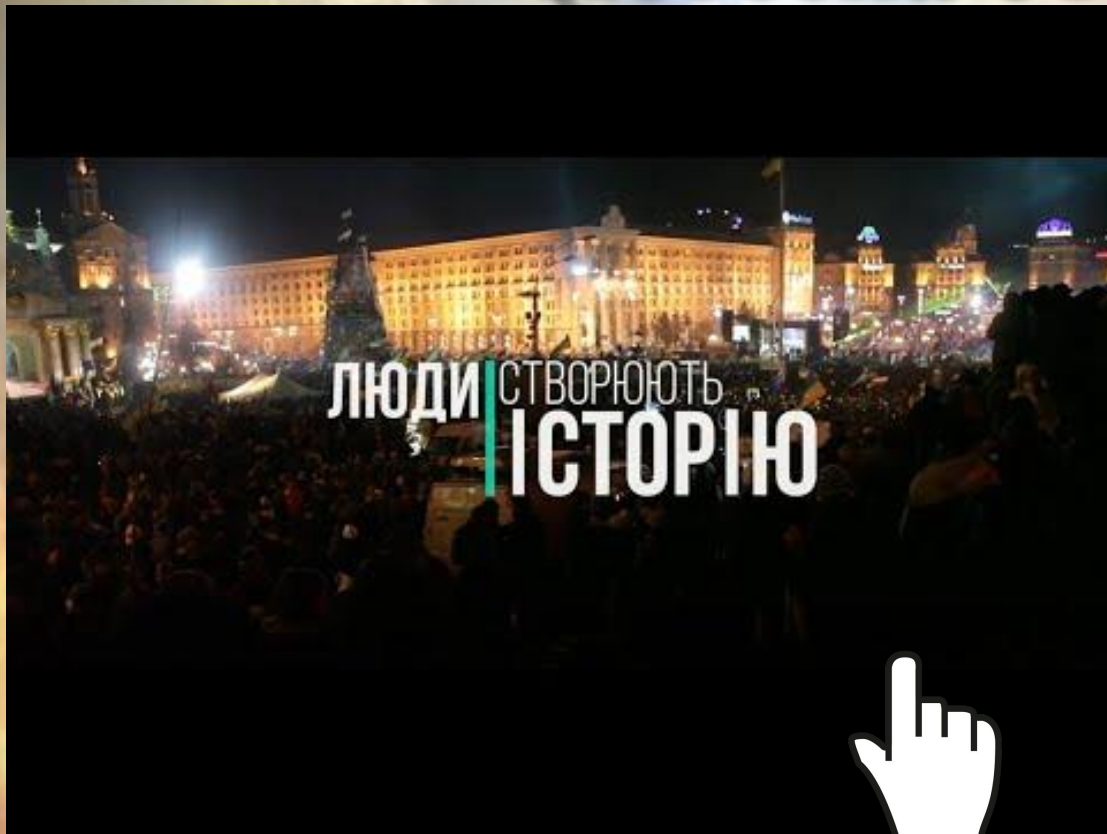
НА ТЕМУ РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ

**Це дивляться з
темних небес загиблі
поети й герої — всі ті,
хто так вірив у світле
майбутнє твоє.**

Сергій Фоменко,
український співак, гітарист,
композитор і автор пісень.

Люди творять історію. Небесна Сотня.

Гасло до Дня Героїв Небесної Сотні у 2023 року:

“Небесна Сотня — перші герої російсько-української війни”

НЕБЕСНА СОТНЯ —
перші герої російсько-української війни

**Надзвичайно важливо, особливо під час війни,
не забувати те, з чого все починалось.**

**Бо це фактично була перша битва російсько-
української війни. Це була битва за наші цінності,
за європейське майбутнє, за свободу. Вшанування
героїв Небесної Сотні й тих наративів, які заклав
Майдан, — це те, що стоїть упоперек горла
російським авторитарним лідерам.**

Олександр Ткаченко,

український політик, журналіст, телепродюсер,
медіаменеджер. Міністр культури та інформаційної
політики України з 4 червня 2020 до 27 липня 2023 року.

Книга видана Національним музеєм Революції Гідності. Авторка зби́рала свідчення й спогади близьких, родичів і земляків про Героїв Небесної Сотні. До третього, завершального, тому увійшли розповіді про 36 загиблих майданівців.

На сьогодні трикнижжя “Небесна Сотня. Життєписи” — найповніше видання про Небесну Сотню.

Трикнижжя “Небесна Сотня. Життєписи” — видавничий проєкт Національного музею Революції Гідності.

**Українці знають, що таке виборювати
й захищати власну свободу.
На площах. На барикадах.
На передовій. У важкі та визначальні
моменти історії ми ніколи не здаємось
і завжди проявляємо хоробрість і
самовідданість.**

Володимир Зеленський,

український державний діяч, шостий і чинний
Президент України з 20 травня 2019 року.

ХАРАКТЕРИ ГІДНОСТІ

Характери Гідності – історії про
Героїв Небесної Сотні з уст їхніх...

Національний музей Революції Гідності

46 відео 26 063 перегляди Останнє оновлення: 18...

Відтворити ...

Перемішати

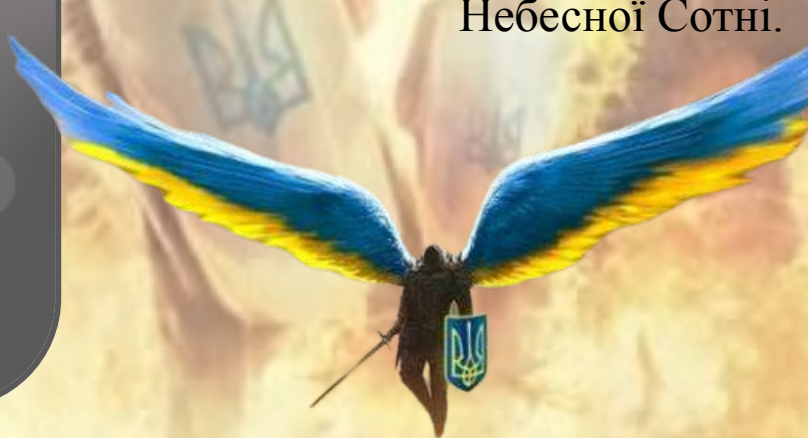

“Характери гідності” — серія роликів про те, якими герої Майдану були в житті.

Це короткі історії про їхнє дитинство, вчинки, стосунки з близькими, мрії та прагнення. Розповіді найближчих родичів покликані нагадати нам про ціну свободи та відповідальність за її збереження. Спільний проєкт Національного музею Революції Гідності та ГО “Родина Героїв Небесної Сотні”.

Наразі проєкт налічує 43 відео. Вперше був представлений публіці у 2019 році до Дня Героїв Небесної Сотні.

Герої не вмирають!

Вони завжди будуть в наших серцях.

НЕБЕСНА СОТНЯ —
перші герої російсько-української війни

**Небесна Сотня — у небесний світ
Полинувши, для нас сказала — жити!
Тож оправдати долі їхніх літ —
Обов'язок народної еліти.**

**На небі спокій їх чекає вже;
І Вічна Пам'ять на землі настала.
За них ми Богу молимося лише,
Та промовляєм: Слава! Слава! Слава!**

ХВИЛИНА МОВЧАННЯ

НЕБЕСНІЙ СОТНІ

**ВДЯЧНІ
ЗА СВОБОДУ**

Перелік використаних джерел

- <https://nubip.edu.ua/node/121885>
- <https://www.maidanmuseum.org/uk/node/2381>
- https://www.youtube.com/playlist?list=PLC-zkopgZenZrwfyBcYnu3XI1LeG_olBt
- <https://osvitoria.media/experience/geroyi-nebesnoyi-sotni-yak-provesty-urok-doslidzhennya/>
- <https://www.slovoidilo.ua/2023/02/20/novyna/suspilstvo/zelenskyj-den-heroyiv-nebesnoyi-sotni-my-realizuyemo-mriyu-ukrayinskyx-heroyiv>
- <https://uinp.gov.ua/pres-centr/novyny/nebesna-sotnya-pershi-geroyi-rosiysko-ukrayinskoyi-viyny-predstavlyly-programu-zahodiv-dorichnyci-masovyh-rozstriliv-20-lyutogo>
- https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%B5%D0%BD%D1%8C_%D0%93%D0%B5%D1%80%D0%BE%D1%97%D0%B2_%D0%9D%D0%B5%D0%B1%D0%B5%D1%81%D0%BD%D0%BE%D1%97_%D0%A1%D0%BE%D1%82%D0%BD%D1%96
- https://vue.gov.ua/%D0%A0%D0%B5%D0%B2%D0%BE%D0%BB%D1%8E%D1%86%D1%96%D1%8F_%D0%B3%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96
- <https://uinp.gov.ua/informaciyni-materialy/zhurnalistam/informaciyni-materialy-do-dnya-geroyiv-nebesnoyi-sotni>
- https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9E%D1%80%D0%B4%D0%B5%D0%BD_%D0%93%D0%B5%D1%80%D0%BE%D1%97%D0%B2_%D0%9D%D0%B5%D0%B1%D0%B5%D1%81%D0%BD%D0%BE%D1%97_%D0%A1%D0%BE%D1%82%D0%BD%D1%96
- https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A3%D1%88%D0%B0%D0%BD%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%BF%D0%B0%D0%BC%27%D1%8F%D1%82%D1%96_%D0%84%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D0%B9%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D1%83_%D0%A0%D0%B5%D0%B2%D0%BE%D0%BB%D1%8E%D1%86%D1%96%D1%97_%D0%93%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96_%D1%82%D0%B0_%D0%9D%D0%B5%D0%B1%D0%B5%D1%81%D0%BD%D0%BE%D1%97_%D1%81%D0%BE%D1%82%D0%BD%D1%96